

"חגים וזמנים לששון"

**תקציר ההבדלים על המותר והאסור בין שבת לבין
יום טוב**

וכן לקט הלכות אקטואליות לחג השבועות .

ליקט וחיבר

מרדכי אפרתי
רב ביהכנ"ס "רינת ישראל" גבעת שמואל

התשע"ב

החוברת מוקדשת לעילוי נישמת הורי והורי אישתי היקרים

הרב שמעון בן שמחה ע"ה

רבקה בת יוסף ע"ה

שמואל בן איסר ישראל הכהן ע"ה

מאשה מרים בת יצחק אריה לייב ע"ה

**ההלכות לוקטו ונערכו מתוך הספרים הבאים
"שמירת שבת כהלכתה" (מהדורה מחודשת) מאת הרב נויבירט
"ילקוט יוסף" מאת הרב יוסף
"הלכות חגים" מאת הרב אליהו זצ"ל.**

לפסיקת הלכה למעשה – יש לשאול מורה הוראה

אשמח לקבל הערות לדוא"ל efratis@neto.net.il

על ההבדלים בין הלכות יום טוב לבין הלכות שבת

המקרה	שבת	יום טוב
הכנת ובישול אוכל	אסור	<p>לצורך אוכל נפש מותר להעביר מאש קיימת (מבלי לכבות את הגפרור אלא לתת לו לכבות מאליו)</p> <p>מותר לעשות מלאכת אוכל נפש משלב הלישה ואילך (קצירה דישה טחינה וכו' אסורים) ולכן תבשיל שאם יכין אותו לפני החג הוא יתקלקל או טעמו יפוג – מותר לעשותו בחג</p> <p>תבשיל שאפשר לעשותו לפני יו"ט ולא יתקלקל: יש לכתחילה להכינו לפני החג אבל אם לא הספיק או שכח מותר לעשותו בחג ובקצת שינוי</p> <p>אין אופים ומבשלים ביו"ט כדי להאכיל נכרי ולכן אפשר להזמין נכרי לסעודה לשבת אבל ליו"ט אסור (גזירה שמא ירבה לבשל בשבילו וכל ההיתר לבשל הוא עבור יהודי בלבד)</p>
פתיחת ברז מים חמים הבאים מדוד שמש או מדוד חשמל	אסור	<p>מותר (לצורך דברים שמותר להחם מים ביו"ט) להוציא מים חמים הן מבویلר חשמלי והן מדוד שמש גם בשעה שהם פועלים וגם בשעה שאינם פועלים ובלבד שלא ידליק בידיים את גוף החימום (ההיתר הוא רק לגבי פתיחת הברז, אבל לגבי השימוש במים עצמם יש הלכות נוספות כדלהלן)</p>
רחיצה במים חמים בשבת	אסור	<p><u>אם חוממו מערב יום טוב בכל צורה שהיא:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ לספרדים - מותר לרחוץ כל גופו (בבית אבל לא במקוה או במרחץ) ▪ לאשכנזים - כל גופו אסור אבל אבר אבר מותר <p><u>אם חוממו ביו"ט ע"י דוד שמש</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ לספרדים - מותר אפילו כל גופו (והאור לציון אוסר) ▪ לאשכנזים – אסור כל גופו <p><u>אם חוממו ביו"ט ע"י דוד חשמלי (בוילר)</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ לאשכנזים וספרדים – אסור
לומר לגוי להדליק חשמל עבורי	אסור	<p>אם צריך לאור החשמל כדי לקרוא לאורו או כדי לאכול לאורו – מותר.</p>
שימוש במדיח כלים המופעל ע"י שעון שבת	<p>מעיקר הדין, אם אינו עושה כל פעולה בשבת, מותר להשתמש במדיח על ידי שעון. אבל עדיף להחמיר ולא להשתמש במדיח כלים</p> <p>אבל במקום צורך גדול, יש להקל בזה ולפני כן לשאול מורה הוראה</p>	<p>מותר אם זקוק לכלים שוב ביו"ט ובתנאי שהמדיח אינו מרעיש בזמן פעולתו ואינו פועל מיד עם סגירת הדלת</p>

המקרה	שבת	יום טוב
לבשל או לאפות ע"י שעון שבת שידליק את התנור או כירה חשמלית ויכבה וכן ע"י קוצב גז: מותר אבל אסור להקטין או להגדיל את מידת החום בכירה או בתנור	אסור	קוצב גז: יש לכוון אותו לפני הפעלתו ורק לאחר מכן להדליק את הגז ע"י העברת אש אליו
לבשל או לאפות ע"י שעון שבת שידליק את התנור או כירה חשמלית ויכבה וכן ע"י קוצב גז הקטנת להבת הגז: אם תוך כדי בישול או חימום התבשיל יש צורך להקטין את הלהבה כדי להבטיח המשך בישול תקין - אם יש להבה קטנה יותר דלוקה לפניו, יעביר קדרתו לשם ולא יקטין להבה זו. ואם לאו - מותר להקטין. בגמר הבישול או חימום תבשיל ביום-טוב אסור לכבות או להקטין את להבת הגז, כי אין בזה צורך אוכל נפש אלא מניעת הפסד הגדלת להבת הגז: מותר להגדיל את הלהבה כדי לבשל עליה		קוצב גז: יש לכוון אותו לפני הפעלתו ורק לאחר מכן להדליק את הגז ע"י העברת אש אליו
להקדים או לאחור את פעולת שעון השבת	להקדים כיבוי או להקדים הדלקה - אסור	להקדים הדלקה - מותר (בתנאי שהנגיעה בשעון לא תגרום לכיבוי)
להפריש חלה מעיסת בצק	אסור	מותר להפריש ולברך (אם משקל העיסה אינו פחות מ- 1,560 ק"ג). את הבצק שהופרש כחלה יניח בצד ביו"ט וישרוף אותו במוצאי יו"ט.
לטחון	אסור	גידולי קרקע שיתקלקלו אם יטחנם לפני החג כגון: בננות, תפוחי עץ, בצלים - מותר לטחון אותם כשם שרגיל לטוחנם בחול כלומר בננה בשיני המזלג, תפוחי עץ בפומפיה, בצל דק דק, תפוחי מבושל הפיכתו ל "פירה" וכל זה אפילו לא סמוך לסעודה. גידולי קרקע שלא יתקלקלו אם יטחנם לפני החג אבל טעמים יפוג (ואפילו במקצת) כגון: קפה, חזרת, תבלין - מותר לטוחנם בשינוי (כלומר יחזיק את הפומפיה בכיוון הפוך) גידולי קרקע שלא יתקלקלו וגם טעמים לא יפוג אם יטחנם לפני החג (כגון: אגוזים, מלח) - יש לטוחנם לפני החג ובדיעבד מותר גם בחג ובשינוי
לגרד גבינה או צנון או גזר במגרדת	אסור	לדעת ילקוט יוסף - מותר (בגבינה עדיף לעשות בשינוי כי יכל לגרד לפני יו"ט ולא היה פג הטעם) לדעת הגר"מ אליהו - אסור לאשכנזים - אסור
לטחון בשר במטחנה ידנית	אסור	לדעת ילקוט יוסף - מותר (וגם מותר לנקותה לאחר הטחינה) לדעת הגר"מ אליהו - אסור לדעת הרב נויבירט (שש"כ) - מותר רק בשינוי
מדידת ושקילת אוכל במשקל מכני (לא חשמלי או דיגיטאלי)	אסור אלא אם כן לצורך מצוה או לתינוק (ועדיף במדידה משוערת ואומדן)	אם רגיל למדוד בחול - מותר בכלי שיש בו סימון המידות אבל לא במאזנים
הכנת מיונז	מיונז סמיד - אסור. מיונז נזיל - עדיף להכינו לפני שבת	מותר להכין מיונז בין סמיד ובין נזיל ואפילו במערבל ידני (לא חשמלי).

המקרה	שבת	יום טוב
לכבות גז	אסור	מותר רק ע"י "גרמא" כלומר באופן שימלא קומקום קטן ויביא אותו לידי גלישה וכך האש תכבה ורק אז יסגור את ברז הגז. יש להשתמש במים שרתחו בקומקום לצורך שתיה כדי שלא תהיה הערמה .
לברור	אסור	באופן עקרוני מותר לברור ביו"ט פרט למקרים הבאים שבהם אסור לברור : דבר שהדרך לברור ממנו הרבה בבת אחת כמו קמח (ואסור לנפות קמח בנפה) לא לברור בכלי המיוחד לברירה (אא"כ אי אפשר היה לברור לפני יו"ט) אם יש טירחה מרובה ע"י ברירת "אוכל" "מפסולת" עדיף לברור "פסולת" מ "אוכל". מותר לברור אורז או קטניות (אבל לא כדרך שבורר בחול במגש וכד').
הוצאה מרשות היחיד לרשות הרבים ולהפך וכן העברה יותר מ- 4 אמות ברשות הרבים	אסור (ומכרמלית לרשות היחיד ולהפך מותר אם יש עירוב צורת הפתח)	מותר (שמתוך שהותרה לצורך אוכל נפש הותרה גם שלא לצורך אוכל נפש ובתנאי שיהיה קצת צורך בדבר והוא שוה לכל נפש ורק עבור יהודי)
להגעיל כלי שנטרף	אסור	אם צריך את הכלי ליו"ט ואין לו כלי חלופי ויש במים פי שישים מנפח הכלי שנטרף – מותר להעביר מאש קיימת ולהרתיח מים ולהגעיל בתוכם ובתנאי שישתה מעט מהמים
לערוך שלוש סעודות	חייב	מספיק רק שתי סעודות. סעודה בליל יו"ט וסעודה אחת למחרת.
להזמין אורחים עניים או בודדים	מומלץ	חובה (ואם לא מתאפשר , לפחות ישלח להם אוכל או כסף לפני החג כדי לשמחם)
להדליק נר נשמה	אסור	מותר להעביר מאש קיימת ולהדליק נר לעילוי נשמה (מתוך שהותרה הבערה לצורך הותרה גם שלא לצורך ועוד שיש בכך נחת רוח לחיים וגם לנפטרים)
להיטהר ולטבול במקוה לפני השבת או החג	מומלץ	חובה , אך מאחר וכולנו טמאי מתים למרות שנטבול, החיוב לטבול הוא רק ממידת חסידות.
הברכה על הנרות בערב יו"ט	פוסקי אשכנז וחלק מפוסקי ספרד : מדליקה, עוצמת עיניה ומברכת בעינים עצומות ולאחר מכן פוקחת עיניה. חלק מפוסקי ספרד : תברך ורק לאחר מכן תדליק	לדעת פוסקי ספרד (גם אלו שפסקו אחרת בשבת) : יש לברך לפני ההדלקה לדעת פוסקי אשכנז : י"א שתברך לפני ההדלקה וי"א שתברך כרגיל כמו כל שבת
בגדים	מכובדים וחגיגיים	יותר יקרים מבגדי שבת.

יום טוב	שבת	המקרה
<p><u>לדעת פוסקי ספרד</u> אסור לטלטל מוקצה אפילו מה שמותר בשבת (ביו"ט החמירו מפני שכבוד קדושת יו"ט קלה בעיני הבריות). לכן האוכל גרעינים או אוכל אחר שיש בו עצמות וקליפות שהם מוקצה – יניח "אוכל" בקערה ויזרוק לתוכה את הקליפות וכך יוכל לטלטל כיון שהקערה היא בסיס לדבר המותר (אוכל) והאסור (קליפות עצמות) ובלבד שיניח בקערה <u>מאכל אדם</u> כגון לחם וכד' ובוזה חמור יו"ט משבת <u>שבשבת גם מאכל בהמה מועיל וביו"ט מועיל רק מאכל אדם</u></p> <p>אם צריך לטלטל מוקצה לצורך אוכל נפש (כגון: ארנק כסף שבתוכו יש מפתח של הארון שבו יש אוכל) - מותר.</p> <p>כמו כן, מותר לטלטל קופסת גפרורים (וכנראה כל כלי שמלאכתו לאיסור מהסוג שמותר להשתמש בו ביו"ט) ביו"ט כיון שמותר להדליק באמצעותם ע"י העברה מאש קיימת.</p> <p><u>לדעת הרמ"א ופוסקי אשכנז</u> דין יום טוב כדין שבת לענין מוקצה (ולגבי עצמות וקליפות גם הרמ"א מחמיר ואוסר לטלטלם כדי שלא יזלו בקדושת יו"ט אבל אם הוא צריך את מקום הקליפות והעצמות המונחות על השולחן או אם הן מפריעות לו במקום הימצאן - מותר לטלטלן)</p> <p>אם צריך לטלטל מוקצה לצורך אוכל נפש (כגון: ארנק כסף שבתוכו יש מפתח של הארון שבו יש אוכל) - מותר.</p> <p>כלי שמלאכתו לאיסור מהסוג שמותר להשתמש בו ביו"ט (לדוגמא: גפרורים) – מותר לטלטלו מצא חמץ בפסח ביו"ט – אסור לטלטלו אלא יש לכסות אותו (ובחובה"מ שורפו) יו"ט שחל בשבת – דיני המוקצה כמו דיני המוקצה בשבת רגילה.</p>	<p>אסור פרט לדרכים המותרים בהלכה (כלאחר יד, טילטול מן הצד, ובמוקצה שהוא כלי שמלאכתו לאיסור – מותר לצורך גופו ולצורך מקומו)</p>	<p>טילטול מוקצה</p>

מדוע כתב שמואל הנביא את מגילת רות ?

ראשית, משום שהיו שרצו לפסול את דוד מהמלוכה בתואנה שיש פסול ביחוסו ולכן שמואל סיפר את הסיפור האמיתי מנין ואיך בא דוד וחידש את ההלכה "מואבי" ולא "מואבית"

שנית, ללמדנו שכאשר הקב"ה רוצה בדבר אין כל כח שימנע את התרחשותו ואפילו אם נראה בתחילה שאין סיכוי לבן מתעלל ביעקב ולמרות זאת יעקב מתעשר, אלימלך עוזב את הארץ, בניו מתים ואישתו נשאת גלמודה ובכל זאת דבר ד' התקיים ויצא ממנו דוד מלך ישראל

שלישית, ללמדנו כמה גדול החסד. רבי זעירא אומר: אין במגילה זו לא טומאה ולא טהרה לא איסור ולא היתר ולמה נכתבה ללמדך שכר גומלי חסדים
האמירה הזו של ר' זעירא תמוהה שהרי אנו לומדים ממגילת רות הלכות רבות. מאמירת השלום לבעז לומדים שהזכירו שם ד' בשאילת שלום (ד' עימד), לומדים שברכת חתנים טעונה מנין בעשרה, לומדים שיש להקשות על הגר כדי לבדוק רצינות כוונותי, (וראה בדו שיח של רות ונעמי בחזרתן לארץ ע"פ המדרש), לומדים הילכות קנין חליפין, ואיך אם כן אומר לכאורה ר' זעירא שאין במגילה זו הלכות מעשיות ?

רבי זעירא מתכוין שלמרות שיש במגילה זו הלכות רבות אבל הדבר הדומיננטי והעיקרי הוא גמילות החסדים. הרי לא היה כאן יבוס כלל, רות היא אישתו של בן הדוד של בועז ואינו חייב ליבמה אבל הוא גומל איתה חסד. למעשה כולם במגילה עושים חסד עם כולם רות עם נעמי, בועז עם רות, רות עם בועז, השכנות עם נעמי. החיבור של מתן תורה עם רות מלמד שתורה צריכה לבוא ממקום של חסד, תורה של אהבה ולא של שינאה, תורה של ראיית האחר ולא ראיית העצמי בלבד.

מקבץ הלכות אקטואליות לחג השבועות התשע"ב (שבועות ביום ראשון)

יש להכין בערב שבת 2 מערכות של פמוטים אחת לשבת ואחת ליו"ט

מכינים 2 נרות נשמה, את הראשון מדליקים לפני כניסת השבת וממנו ידליקו בצאת השבת את הנר השני

אסור להכין משבת ליו"ט ולכן אסור לערוך השולחן, להכין סלט, להוציא מהמקפיא וכד' בשבת עבור יו"ט

בזמן צאת השבת לפני הדלקת הנרות של יו"ט תאמר האישה "ברוך המבדיל בן קודש לקודש" ותדליק מאש קיימת ותיזהר לא לכבות את הגפרור אלא תניח אותו ויכבה מאליו

מי שלא ישן בליל שבועות כיצד ינהג בענין ברכת התורה וברכות השחר?

למנהג אשכנז: מברך את כל ברכות השחר חוץ מברכות התורה, ברכת "אלקי נשמה" וברכת "המעביר חבלי שינה" שיש לגביהם ספק. לכן יחפש מישהו שישן שמברך על ברכות התורה ויכוין לצאת חובה בברכתו. אם לא ימצא אדם כזה יכוין לצאת ידי חובת ברכת התורה בברכת "אהבה רבה" או "אהבת עולם" ואחר העמידה יאמר פסוק מברכת כהנים. ולדעת ר"ז אם אין מי שיוציאו ידי חובה – יכול לברך ברכת התורה. אם ישן ביום ואחר כך היה ער כל הלילה יכול לברך "ברכות התורה" ("א שזו דעת רע"א)

למנהג הספרדים (לדעת "בן איש חי"): מי שלא ישן בליל שבועות יברך כחצי שעה לאחר חצות הלילה את ברכות השחר מ"אלקי נשמה" עד "גומל חסדים טובים לעמו ישראל". בעמוד השחר יטול את ידיו בלי ברכה ויברך את "ברכות התורה". ואם צריך לנקביו יברך "אשר יצר"

"מטעמים" לשבועות

למה מקשטים את ביהכנ"ס בענפים ופרחים ?

א. במעמד הר סיני נאמר "וגם הצאן והבקר אל ירעו אל מול ההר ההוא" כלומר ההר היה מלא עשב והצאן יכל לאכול ממנו ולכן נאמר פס' זה למנוע מהם לעשות זאת כך שהעשב והצמחיה מזכירים לנו את מעמד הר סיני.

ב. במסכת ר"ה נאמר שבחג השבועות נידונים על האילן וכדי לזכור זאת שמים ענפי אילן בביהכנ"ס.

ג. כאשר ניתנה התורה התמלא כל העולם בושם רוחני, כלומר העולם קיבל מטרה רוחנית לקיומו ולכן אנו מניחים בביהכנ"ס פרחים ושושנים.

למה אוכלים מאכלי חלב ?

א. בשבועות מקריבים "שתי הלחם" וכזכר לכך אוכלים שני סוגי מאכל, בשרי וחלבי (רמ"א)

ב. המלאכים שבאו לאברהם אכלו בשר וחלב ביחד וכדי להדגיש את השוני שלנו מהם אנו אוכלים חלבי ונזהרים לא לאכול עם הבשר ובזה אנו מראים את השוני בינם לבנינו שבזכותו ניתנה לנו התורה ולא להם (באר היטב).

ג. בשבועות קיבלו ישראל את תרי"ג מצות כולל את החובה לשחוט בע"ח לפני אכילתם ומאחר שלאחר מתן תורה עדיין לא ידעו ממש לשחוט כיוון שטרם היתנסו, נאלצו לאכול בינתיים מאכלי חלב ולזכר זה אנו אוכלים מאכלי חלב.

**תקציר ההבדלים על המותר והאסור בין שבת לבין יום טוב
וכן לקט הלכות אקטואליות לחג השבועות .**

סיון התשע"ב

כל הזכויות שמורות למחבר